

Отримана 18.04.2025

Прорецензована: 15.05.2025

Прийнята до друку: 23.05.2025

Електронна адреса: nataliia.shcheglova@oa.edu.ua

DOI: <http://doi.org/10.25264/2312-7112-2025-28-77-82>

Щеглова Н. Співвідношення естетики та політики в працях Жака Рансьєра. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філософія»: науковий журнал. Острог: Вид-во НаУОА, 2025. № 28. С. 77–82.

УДК 141.2:32

Наталія Щеглова**СПІВВІДНОШЕННЯ ЕСТЕТИКИ ТА ПОЛІТИКИ В ПРАЦЯХ ЖАКА РАНСЬЄРА**

*Філософські роздуми Жака Рансьєра сягають багатьох аспектів розуміння політики, проте основною ідеєю, на нашу думку, є співвідношення естетики та політики. Рансьєр розглядає естетику не лише як філософію мистецтва чи теорію прекрасного, але як фундаментальний спосіб чуттєвого сприйняття та організації світу, який тісно пов'язаний з політикою. Він стверджує, що і політика, і естетика мають справу з «розподілом чуттєвого» (*le partage du sensible*) – визначенням того, що є видимим і невидимим, чутним і нечутним, таким, що має значення, і таким, що ігнорується в певному суспільному порядку. Ці погляди відобразилися у низці його праць. Саме аналізу цього аспекту творчості французького філософа присвячено цю статтю.*

Ключові слова: філософія, естетика, політика, Жак Рансьєр.

Natalia Shcheglova**CORRELATION OF AESTHETICS AND POLITICS IN THE WORKS OF JACQUES RANCIÈRE**

*Jacques Rancière's philosophical reflections touch upon many aspects of understanding politics, but the main idea, in our opinion, is the correlation between aesthetics and politics. Rancière considers aesthetics not only as a philosophy of art or a theory of beauty, but as a fundamental way of sensory perception and organization of the world, which is closely related to politics. He argues that both politics and aesthetics deal with the "division of the sensible" (*le partage du sensible*) – the definition of what is visible and invisible, audible and inaudible, what matters and what is ignored in a particular social order. These views are reflected in a number of his works. This article is devoted to the analysis of this aspect of the French philosopher's work.*

Keywords: philosophy, aesthetics, politics, Jacques Rancière.

Жак Рансьєр – сучасний французький філософ, відомий своїми працями в галузі політичної філософії та естетики. Спочатку його думка розвивалася у руслі постмарксистської традиції, хоча згодом він відійшов від структуралістських поглядів свого раннього наставника Луї Альтюссера. Рансьєр здобув визнання завдяки критичному аналізу понять рівності, політики, демократії та ролі мистецтва в суспільстві. Народився майбутній філософ в Алжирі, проте навчався філософії в *École Normale Supérieure* в Парижі, де й був учнем Луї Альтюссера. Брав участь у написанні відомої праці Альтюссера «Як читати «Капітал»». Згодом Рансьєр розійшовся з поглядами свого наставника, зокрема щодо ролі інтелектуалів у емансипації робітничого класу. Рансьєр наголошував на здатності самих робітників усвідомлювати своє пригноблення та боротися за звільнення без керівництва еліти.

Так, ранні праці Рансьєра були присвячені історії робітничого руху у Франції XIX століття, зокрема його книга «Ніч пролетарів» (1981) була присвячена дослідженню інтелектуального життя робітників того часу. У подальших працях Рансьєр розробив власну оригінальну філософію, зосереджуючись на поняттях рівності як передумови політики, «незгоди» (*mésentente*) як сутності політичного, та ролі «виключених» у політичній боротьбі. Рансьєр тривалий час викладав в Університеті Париж VIII (Венсенн – Сен-Дені), де з 1990 до 2000 року очолював кафедру естетики та політики. Він також був професором Європейської вищої школи (European Graduate School) у Заас-Фе.

Філософські роздуми Жака Рансьєра сягають багатьох аспектів розуміння політики, проте основною ідеєю, на нашу думку, є співвідношення естетики та політики. Рансьєр розглядає естетику не лише як філософію мистецтва чи теорію прекрасного, але як фундаментальний спосіб чуттєвого сприйняття та організації світу, який тісно пов'язаний з політикою. Він стверджує, що і політика, і естетика мають справу з «розподілом чуттєвого» (*le partage du sensible*) – визначенням того, що є видимим і невидимим, чутним і нечутним, таким, що має значення, і таким, що ігнорується в певному суспільному порядку. Ці погляди відобразилися у низці його праць. Зокрема «Політика естетики» (*The Politics of Aesthetics*) (2012), яка є англійським перекладом збірки інтерв'ю та есе, що охоплюють

основні ідеї Рансьєра щодо естетики та політики і є своєрідним введенням до його думок з цієї проблематики.

«Розподіл чуттєвого: естетика і політика» (*Le Partage du sensible: Esthétique et politique*) (2000) є однією з ключових праць Рансьєра, в якій він найбільш повно розкриває своє розуміння взаємозв'язку між естетикою та політикою через поняття «розподілу чуттєвого». Він демонструє, як естетичні режими (способи організації мистецтва та сприйняття) тісно пов'язані з політичними порядками та можуть їх підірвати, роблячи видимим те, що раніше було невидимим, і даючи голос тим, хто раніше його не мав.

Проблема співвідношення естетики і політики не є новою і дане питання піднімалося багатьма філософами. Для прикладу, українські дослідники Катерина та Дмитро Шевчуки у статті «Естетика та політика: основні моделі взаємозв'язку в сучасному політичному світі» [8] досліджують взаємозв'язок між естетикою та політикою в сучасному політичному світі шляхом аналізу трьох основних моделей, що зустрічаються в сучасних гуманітарних науках. Автори стверджують, що ці концепції є не лише частиною політичної філософії, але й методологічними інструментами для розуміння сучасної політики та естетики в світлі значних змін, що відбулися в обох сферах.

Перша модель розглядає кореляцію між політичним та естетичним представництвом, головним чином через призму концепції Френка Анкерсмита про естетичну державу. Анкерсміт виступає проти «міметичного представництва» в політиці, яке прагне до точного копіювання волі народу, і натомість пропонує «естетичне представництво», де різниця між представником і представленим стає умовою політичної влади та легітимності [8]. Він вважає, що політична реальність створюється через це представництво, і воно є вирішальним для уникнення тиранії та безсилля, зрештою дозволяючи індивіду стати громадянином.

Друга модель зосереджується на ідеї естетики як політики, головним чином через праці Жака Рансьєра. Рансьєр стверджує, що мистецтво та політика є двома формами «розподілу чуттєвого» [6; с. 70]. Він аналізує історичний перехід від міметичних до експресивних художніх систем, стверджуючи, що сучасна естетика, у своїй автономії, може кинути виклик існуючим владним структурам, руйнуючи усталені способи сприйняття реальності [6; с. 79-83]. У статті К. Шевчук та Д. Шевчука обговорюється також концепція Рансьєра про «етичний поворот» в естетиці та політиці, де «непредставлене» стає центральною категорією, потенційно перешкоджаючи емансипаторному потенціалу мистецтва.

Третя модель, яка проаналізована у згаданій статті, досліджує емансипаторний потенціал естетики, спираючись на ідеї Джанні Ваттімо та Герберта Маркузе. Ця перспектива підкреслює роль уяви та фантазії у протистоянні репресивному пануванню розуму та у візуалізації альтернативних політичних реальностей [8]. Італійський філософ Дж. Ваттімо наголошує на амбівалентності та крижкості, властивих естетичному досвіду, як противазі універсалізуючим тенденціям мас-медіа. Автори також коротко згадують концепцію естетичного плюралізму представника польської філософії Мечислава Валліса.

Стаття надає огляд трьох різних, але взаємопов'язаних моделей для розуміння складного взаємозв'язку між естетикою та політикою в сучасному світі, висвітлюючи теоретичні внески Анкерсмита, Рансьєра та Ваттімо. Як ми можемо побачити, кожен з філософів має свій погляд на проблематику взаємодії естетики та політики, проте саме Жак Рансьєр звертається до її чуттєвої сторони.

Інша стаття Катерини Шевчук «Естетичне як політичне: аналіз основних ідей концепції Жака Рансьєра» [3] звертає увагу на те, що Рансьєр «стверджує близькість і взаємопроникність таких дискурсів, як естетика і політика». Авторка зазначає, що сучасна філософія загалом бачить світ крізь призму естетики, і спроба окреслити зв'язок естетики з політикою є одним з аспектів цієї тенденції. К. Шевчук підкреслює, що для Рансьєра «від естетики до політики один крок», оскільки «справа естетики – встановити стосунки між тим, що можна побачити, і тим, що говориться, то справа політики – встановити стосунки між тим, що робиться, і тим, що може робитися» [3]. Ж. Рансьєр визначає естетику як систему апріорних форм, які визначають те, що відкривається у відчутті. Естетика є поділом часу, простору, того, що видиме і невидиме, мови і шуму, котрий водночас визначає місце і мету політики як форми досвіду. Авторка пояснює, що для Рансьєра політика починається тоді, коли розділення чуттєвого піддається сумніву, тобто коли воно як таке стає не лише територією, але і ставкою у боротьбі. Головною умовою політики філософ вважає рівність, а демократію розуміє як «полемічну співдружність, що поділяє один і той самий світ, а також полемізує з приводу цього поділу». Разом з

тим, К. Шевчук розглядає розуміння естетичного у Рансьєра через поняття «розділення», стверджуючи, що політика не твориться з відношень влади, а твориться з відношень між світами. Політика є одним із способів розділення чуттєвого, поділяючи його з практиками мистецтва, яке, починаючи з Малларме і Флобера, увійшло в «естетичний режим функціонування».

Авторка детально аналізує поняття «естетичний режим мистецтва» як чуттєву тканину, що утворює нові стосунки між «мистецтвом» і «життям», звільняючи твори від правил репрезентації. Вона також розглядає критичне ставлення Рансьєра до «етичного повороту» в естетиці та політиці, де відбувається нерозрізнення норми та факту. Наприкінці статті Шевчук зазначає, що Рансьєр критикує спрощене протиставлення модерну і постмодерну, вказуючи на внутрішні протиріччя модернізму між самостійністю мистецтва та очікуванням майбутньої спільноти. Це дає підстави розглянути розуміння авангарду у Рансьєра як поєднання прагнення до трансформації художніх форм та збереження автономії мистецтва.

Отож, як зазначалося раніше, Ж. Рансьєр розглядає співвідношення естетики та політики через призму концепції поділу чуттєвого, де естетика і політика є рівнозначними видами діяльності, зміст яких зводиться до реконфігурації чуттєвого досвіду. Естетика та політика перебувають у протистоянні, не передбачаючи позитивної соціальної програми.

Під розподілом чуттєвого Рансьєр вбачає «систему чуттєвих очевидностей, яка одночасно демонструє існування чогось спільного для всіх та членувань, визначальних в ньому відповідні місця і частини» [6]. Таким чином філософ розглядає сприйняття реальності різними соціальними прошарками. Наприклад, знаходячись в спільному просторі та часі, кожна соціальна група має свій власний досвід реальності, свої «чуттєві очевидності».

Витоки концепції розподілу чуттєвого можна побачити в класичній проблемі розподілу праці. Спираючись на платонівський принцип «кожен має займатися своєю справою», оскільки неможливо та й не доцільно робити одночасно кілька справ. Французький філософ, проте, вбачає тут не гармонію, а виключення частини із цілого, поділ приватного та загального. Його концепція поділу чуттєвого розглядає сприйняття реальності як конфлікт «чуттєвих очевидностей», притаманних різним соціальним групам, як поділ загального простору-часу. Оскільки в фокусі розгляду перебуває сприйняття реальності, концепцію поділу чуттєвого можна назвати феноменологічною.

Також Жак Рансьєр оперує категорією соціальних груп, де особливо виділяється досвід реальності нижчих соціальних верств, які є виключеними з політичного життя. Проте, його досвід реальності сповнений великою кількістю різних досвідів які постійно конкурують між собою. При цьому відбувається діалектика між частиною і цілим, загального та окремого.

Свій підхід він називає «горизонтальним». Він уникає протиставлення субстрата і поверхні, внутрішнього і зовнішнього, істинного і хибного, явища та сутності. Думка філософа рухається горизонтально по поверхні не заглиблюючись у приховані та недоступні погляду області. Таким чином, Рансьєр відмовляється від протиставлення ілюзорного та реального, явного та неявного, щоб залишитись на поверхні чуттєвого досвіду. Реальне те, що лежить на поверхні. З цього виникає потреба у реконфігурації «чуттєвих очевидностей», що реалізується, з його точки зору, в політичній та естетичній практиці. Справжню політику і мистецтво він розглядає як незгоду з усталеним режимом поділу чуттєвого, як діяльність по реконструкції усталеного чуттєвого порядку, як введення нових суб'єктів політичної та естетичної діяльності, які змінюють наявність поділу чуттєвого. Політика, на його думку, починається тоді, коли ті, кого не було почуто, отримують право голосу, а нові суб'єкти перекривають політичний простір, виступають як рівноправні учасники політичних процесів. Про мистецтво ж у повній мірі можна говорити тоді, коли створюються нові форми, образи, звуки, змінюючи тим самим відчуття реальності. Тому, політика та мистецтво змінюють форму видимості, співвідношення між тим, що може бути сказаним, побаченим та зробленим. Таким чином, філософ розглядає справжню політичну та мистецьку діяльність як рівноправні практики, які створюють новий чуттєвий досвід.

У своєму творі «Поверхня дизайну» (*The Surface of Design*) Жак Рансьєр плавно переходить від естетичного досвіду до соціального. У такий спосіб він намагається дослідити соціальну реальність через призму мистецтва. Його цікавить те, як дизайнерські практики ХХ ст. визначають інші види практик: соціальних, виробничих, рекламних, економічних, політичних тощо. Так, ніби лінія, проведена на поверхні аркуша паперу, розділяє і разом з тим визначає загальний простір взаємодії цих практик між собою.

Рансьєр розвиває думку що до взаємодії мистецтва і політики у низці своїх праць. Так, у книзі «Естетика та її незадоволення» (*Aesthetics and Its Discontents*) (2009) Ж. Рансьєр продовжує досліджувати складні відносини між мистецтвом, політикою та етикою, критикуючи сучасні тенденції, які, на його думку, обмежують емансипаторний потенціал мистецтва через надмірний акцент на етичних судженнях. «Емансипований глядач» (*Le Spectateur émancipé*) (2008) – привертає нашу увагу до ролі глядача в мистецтві як активного учасника процесу сприйняття та інтерпретації, пов'язуючи це з ідеями політичної емансипації. Автор критикує пасивну роль глядача, нав'язану певними традиційними підходами до мистецтва та політики. Рансьєр присвячує увагу аналізу окремих видів мистецтва, таких як кіно (зокрема у праці «Майбутнє образу», 2003) та література, розглядаючи їхній політичний та естетичний вимір.

Український дослідник Євген Ланюк [2] розглядає концепцію французького філософа Жака Рансьєра щодо взаємозв'язку політики та мистецтва в контексті трансформацій західного суспільства другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Автор зауважує, що Ж. Рансьєр розробляє власну теорію, що ґрунтується на понятті «розподілу чуттєвого» – системи апріорних форм досвіду, які структурують соціальний простір і визначають видиме/невидиме, чутне/нечутне, артикульоване/замовчуване.

Пан Ланюк аналізуючи праці Ж. Рансьєра звертає нашу увагу, що філософ виокремлює три історичні «режими» політико-мистецького зв'язку:

Етичний режим (спирається на вчення Платона): політичний порядок є первинним і директивно підпорядковує собі мистецтво, елімінуючи ті його форми, які суперечать устрою держави.

Репрезентативний режим (спирається на вчення Арістотеля): мистецтво отримує самостійний статус і орієнтується на мімізис – естетичне відтворення дійсності за певними правилами, таким чином закріплюючи соціальну нерівність. Для цих двох режимів характерна єдність естетики та етики, де мистецтво "виховує" громадян та формує їхній «етос».

Естетичний режим (починаючи з епохи романтизму): характеризується особистою свободою, деконструкцією ієрархій та відокремленням мистецтва від політичних і соціальних функцій. Мистецтво стає сферою творчої самореалізації, а зв'язок між естетичною дією та етичним наслідком руйнується. Рансьєр наголошує, що в цьому режимі «естетика передусім означає цей колапс; вона насамперед має значення розриву гармонії між текстурою твору та його дією» [2; с.75].

Французький філософ стверджує, що в естетичному режимі мистецтво перестає бути привілеєм обраних і стає загальнодоступним, що відображає демократичну політику, яка ґрунтується на плюралізмі та «незгоді». Він вважає, що єдина політична функція мистецтва в цьому режимі є критичною, формуючи певний модус думок і ставлень до світу.

Проте, останні десятиліття характеризуються «етичним поворотом», коли єдність демократії та «естетичного» мистецтва відступає. Зазначимо, що Рансьєр розуміє «етику» не як мораль, а як отожднення факту і норми, що призводить до нерозрізнення та легітимації дій проти «незгоди». Рушієм цього процесу є поняття «консенсус», яке, на думку філософа, «знищує те, що становить саму серцевину політики, а саме дисенсус» [2; с.76].

Рансьєр ілюструє «етичний поворот» аналізом фільмів «Догвіль» Ларса фон Трієра та «Таємничі ріка» Клінта Іствуда, вбачаючи в них метафоричне відображення сучасного західного суспільства з його «безкінечним правосуддям» та нерозв'язаними колективними травмами. В мистецтві «етичний поворот» проявляється через поняття «непредставного», що означає одночасну неможливість і заборону зображувати певні події, як, наприклад, Голокост. Як пише Рансьєр, «непредставне – центральна категорія етичного повороту в естетичній рефлексії паралельно з терором у політичній площині, оскільки вона також є категорією нерозрізненості між фактом і правом» [2; с.78]. Філософ пов'язує «етичний поворот» із «теологією часу», де історія розділена певною вирішальною подією (у випадку постмодерну – минулою катастрофою), що призводить до безкінечного спокутування колективної провини та повернення до етичного режиму функціонування мистецтва. Рансьєр закликає відкинути будь-яку «теологію часу» та повернути політичним і художнім вимислам їхню двоїстість і суперечливість.

Ще однією важливою працею, яку неможливо оминати аналізуючи співвідношення естетики та політики, є «Незгода: Політика і філософія» (*La Méésentente: Politique et philosophie*) (1995). Тут Жак Рансьєр радикально переосмислює сутність політики, визначаючи її не як консенсус чи боротьбу за владу, а як «незгоду» (*mésentente*) – специфічний тип комунікативної ситуації, в якій одна зі сторін

не визнається як така, що володіє здатністю говорити або чий висловлювання не сприймаються як легітимні (це можна розглядати як розвиток його ранніх ідей про «невидимих» та їхнє включення до політичної сфери).

Рансьєр стверджує, що політика виникає не тоді, коли існують спільні інтереси чи згода, а саме в момент порушення усталеного «розподілу чуттєвого» (*le partage du sensible*) – неявного порядку, який визначає, що є видимим і невидимим, чутним і нечутним, хто має право говорити, а хто ні. Ми вже змогли побачити, що ця концепція є центральною для розуміння його підходу до політики та естетики і вона підтримується і розвивається в усіх його творах.

Ключовим моментом є те, що політична боротьба розгортається навколо питання про те, хто рахується як політичний суб'єкт і чий голоси мають бути почуті. Коли ті, хто раніше був невидимим або чий слова ігнорувалися, виходять на політичну сцену і заявляють про свою рівність (наприклад, вимагаючи прав, які раніше їм не належали), вони створюють ситуацію розбіжності, оскільки їхня поява ставить під сумнів існуючий.

Рансьєр критикує філософські підходи, які прагнуть звести політику до пошуку універсальних принципів справедливості або до процедур досягнення консенсусу (тут можна побачити його полеміку з такими мислителями, як Юрген Габермас та Джон Ролз, хоча прямого посилання в оглядах часто немає, але його критика спрямована на подібні концепції). Він вважає, що такі підходи ігнорують фундаментальну розбіжність, яка лежить в основі політичного.

Він також розрізняє політику як сферу розбіжності та емансипації, і поліцейний порядок (*la police*) як діяльність, спрямовану на підтримання існуючого соціального порядку та запобігання будь-яким формам його порушення (це розрізнення є ключовим для розуміння його критики сучасних форм управління). «Поліція» в його розумінні не обмежується лише правоохоронними органами, а охоплює всі практики, які регулюють "розподіл чуттєвого" та пригнічують голоси незгодних.

Рансьєр наголошує на важливості суб'єктивації як політичного процесу, в якому індивіди або групи, які раніше були невидимими, стають політичними акторами через свою участь у розбіжності. Цей процес передбачає не просто висловлення власної думки, а й демонстрацію того, що їхні голоси мають значення і що існуючий порядок є несправедливим.

Таким чином, «незгода» є фундаментальною працею, в якій Ж. Рансьєр закладає основи свого оригінального розуміння політики, зосереджуючись на моментах порушення усталеного порядку, боротьбі за визнання та фундаментальній незгоді, яка лежить в основі політичного життя. Його концепція незгоди як конститутивної основи політики стала впливовою в сучасній політичній філософії та соціальній теорії.

Одним з тих, хто звертається до аналізу цього аспекту філософії Рансьєра є український дослідник Євген Бистрицький, який у своїй статті «Комунікативна рівність і політика незгоди» [1] досліджує поняття комунікативної рівності, спираючись на теорію комунікативної дії Габермаса, та розглядає роль нерозуміння та незгоди в міжлюдській комунікації, використовуючи концепцію Жака Рансьєра про «незгоду» як ключовий інструмент для аналізу парадоксальних ситуацій, що виникають у контексті комунікативної рівності. Бистрицький демонструє, що сама ідея рівності комунікаторів, яка лежить в основі теорії Ю. Габермаса та загалом сучасного розуміння комунікації, парадоксальним чином може призводити до нерозуміння та конфліктів.

Євген Бистрицький наводить центральне визначення незгоди за Рансьєром: це не просто розбіжність думок (коли один каже «біле», а інший «чорне»), а фундаментальне непорозуміння всередині спільного висловлювання. У ситуації незгоди обидві сторони можуть використовувати одні й ті самі слова («біле»), але вкладати в них абсолютно різний зміст, не усвідомлюючи цього. Це «дійсне» нерозуміння виникає не через суб'єктивні помилки чи неточність мови, а є глибинною характеристикою комунікації, що виходить за межі простого обміну інформацією.

Бистрицький підкреслює, що Ж. Рансьєр пов'язує цю комунікативну незгоду з ширшими питаннями соціальної нерівності та політики. Рансьєр розглядає політику не як сферу консенсусу чи раціонального узгодження (як це часто представлено в ліберальних теоріях), а як арену боротьби, що виникає через нерівність у «розподілі чуттєвого», тобто у визначенні того, хто є видимим, чий голоси є чутними та чий інтереси є легітимними в суспільстві.

Комунікативна рівність, яка формально проголошується, вступає в конфлікт із фактичною соціальною нерівністю. Ті, хто відчувають себе «без частки» у суспільному розподілі благ та влади, можуть використовувати рівне право на свободу слова (комунікативну рівність), щоб висловити

свою незгоду з існуючим порядком. Однак їхні голоси можуть не бути почутими або зрозумілими тими, хто займає домінуючі позиції, саме через різне розуміння фундаментальних понять та різний досвід соціальної реальності.

Тут ми також знаходимо ключові поняття Рансьєра в аналізі Є. Бистрицького:

Tort (не-добре): Бистрицький пояснює, що це поняття у Рансьєра означає узагальнене відчуття несправедливості в розподілі суспільних благ. Це суб'єктивне переживання «не-доброго» стану є першоосновою для виникнення незгоди та політичної боротьби. Саме відчуття *tort* спонукає «тих, хто це відчуває», до комунікації з домінуючими групами, вимагаючи змін у «розподілі чуттєвого».

Police (поліційність): Бистрицький представляє розуміння Рансьєром «поліційності» як системи процедур та інститутів, що підтримують і легітимізують існуючий соціальний порядок та розподіл «часток». «Поліційність» прагне до консенсусу та придушення незгоди, розглядаючи її як порушення встановленого порядку.

Politique (політика): На противагу «поліційності», Рансьєр (і Бистрицький у своєму аналізі) визначає «політику» як діяльність, що порушує цей усталений порядок, роблячи видимими та чутними тих, хто раніше був невидимим і нечутним – «тих, хто не має частки». Політика виникає з незгоди, з вимоги перерозподілу «чуттєвого» та визнання рівності там, де її раніше не було.

Blaberon: Бистрицький використовує інтерпретацію Рансьєром цього аристотелівського поняття, що позначає невиразний звук або галас. Рансьєр пов'язує його з голосами тих, хто не має «логосу» (раціонального слова, визнаного в політичному діалозі) в існуючому порядку. Їхні протести можуть сприйматися як неартикульований шум, що підкреслює комунікативну нерівність та нерозуміння між домінуючими та домінованими групами.

Бистрицький, слідом за Рансьєром, наводить приклад П'єра-Сімона Балланша для ілюстрації цієї подвійної логіки комунікації. Сецесія плебсу в Римі розглядається як ситуація, де плебеї, не маючи рівної «частки» та відчуваючи несправедливість, вдаються до комунікативної дії (хоч і у формі мовчазного протесту). Патріції спочатку відмовляються визнавати їхні вимоги як легітимні («не розмовляють»), сприймаючи їх лише як «галас». Сам факт переговорів стає актом визнання комунікативної рівності плебеїв, що відкриває шлях до політичних змін.

Використання концепції Рансьєра дозволяє Є. Бистрицькому критикувати теорію комунікативної дії Габермаса, яка надмірно оптимістично розглядає комунікацію як процес, орієнтований на досягнення розуміння та консенсусу. Рансьєрівська перспектива підкреслює невід'ємну роль нерозуміння та конфлікту в політичній комунікації, особливо в контексті соціальної нерівності.

Таким чином, аналіз Бистрицького, спираючись на Рансьєра, показує, що комунікативна рівність є необхідною, але недостатньою умовою для справедливого політичного порядку. Сама можливість висловлення незгоди на тлі формальної рівності є рушійною силою політичних змін, що вимагає постійного переосмислення «розподілу чуттєвого» та боротьби за визнання голосів «тих, хто не має частки». Концепція Рансьєра дозволяє глибше зрозуміти, як комунікація може бути не лише інструментом порозуміння, але й ареною боротьби за соціальну та політичну рівність.

Отже беззаперечним є той факт, що філософія Жака Рансьєра є значним внеском у сучасну думку, пропонуючи нові способи розуміння політики та мистецтва не як окремих сфер, а як глибоко взаємопов'язаних практик, що формують наше сприйняття світу та можливості його зміни. Його праці залишаються актуальними для дослідження сучасних політичних та культурних процесів. Філософ розробив низку власних концепцій а саме: «розподілу чуттєвого», «незгоди», «етичного повороту» та інші через які він проводить свій аналіз взаємодії естетики, етики, політики та мистецтва.

Література:

1. Бистрицький Є. Комунікативна рівність і політика незгоди. // Філософська думка. – 2020. – № 3. – С. 38-60.
2. Ланюк Є. Політика і мистецтво. Історичний взаємозв'язок : монографія / Євген Ланюк. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. – 244 с. + вкл. 24 с.
3. Шевчук К. Естетичне як політичне: аналіз основних ідей концепції Жака Рансьєра / К. Шевчук // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер. : Філософія. – 2010. – Вип. 7. – С. 86-94.
4. Rancière J. Disagreement: Politics and Philosophy. – Minneapolis, 1999. – 246 p.
5. Rancière J. Dzielienie postrzeganego. Estetyka i polityka. – Kraków, 2007. – 187 p.
6. Rancière J. Estetyka jako polityka. – Warszawa, 2007. – 208 p.
7. Rancière, J. The Politics of Aesthetics. The Distribution of the Sensible. – London, 2006.
8. Shevchuk D, Shevchuk K. Aesthetics and Politics: the Main Models of Relations in the Modern Political World 2023.10.2.5.shevchuk-1.pdf